

Curtius – kapitola 8: „Poezie a rétorika“

Antická poetika

- Próza a poezie se ve středověku překrývají, nejsou vnímány jako odlišné formy, nýbrž zaměnitelné
- Ještě okolo 14. stol. poezie vnímána jako druh rétoriky, ne jako samostatné umění
- Proto také -> neexistuje výraz/ obecně použitelné slovo pro poezii či básnictví (básník, poezie = pozdější odvozené termíny)
- -> ve 12. stol. se objevuje *poietria* – z řečtiny, původní význam básnířka, často však mylně interpretováno jako básnictví

Systém středověkých stylů

- Ars dictaminis – dle teorie: zahrnují jak prózu, tak poezii; dělí se na metrická, rytmičká a prozaická diktamina (ve středověku 2 prozodické systémy – metrický, rytmičkový)
- Próza i poezie jsou vázané umělecké řeči (próza rytmem, poezie metrem)
- Charakteristický rys středověku – spojování rozdílných styl. prostředků (např. prosimetrum, versus leoninus či vagantská strofa)
- -> proto je středověká umělecká řeč mnohem pestřejší a dělení v praxi složitější, než zmíněné tři typy, a to i díky kombinaci různých stylů

3 typy řeči – dělení pochází ještě z antiky – materiae artis = soudní, politická, pochvalná

- Ve středověku nejvýraznější pochvalná (epideiktická) řeč
- Soudní a politická řeč změnily svůj charakter/funkci – spíše jakési rétorické cvičení využívající fiktivní případy, smyšlené právo,...
- Ad epideiktická řeč – předměty chvály = bůh, lidé, země, města, panovníci...
 - o Definovaná jako panegyrik
 - o Ve středověku velká poptávka po pochvalných a oslavných textech na světské a duchovní veličiny
 - o Temporibus tribus = zahrnutí 3 časových období (minulost, současnost, budoucnost)
 - o Např. pochvalné básně na země či města – přesně daný řád, popisuje se prvně poloha, pak ostatní přednosti a významné církevní osobnosti (světci, mučedníci, teologové...) -> taková topika vždy na úvod epické básně

Topika chvály osob

- Nevýslovného – autor nenachází slov, aby oslavil osobu (zejména panovníky)
 - o Uvádí jen málo z toho, co oslavovaný vykonal
 - o Pevný topos – vše ho obdivuje (vše = každé pokolení a lidský věk, všechny národy, země, celý svět...)
- Překonávání – chválená osoba stojí nad vším, co se jí podobá
 - o Srovnávání s proslulými vzory dle tradice, oblíbený motiv = překonává samotné bohy
 - o Týká se nejen osob, ale i historických událostí nebo krajiny (údolí Mosety se nevyrovná ani Hellénsont,...)
 - o Hl. figura - hyperbola
- Chvála současníků – nejen minulost si zaslouží být chválena